

Protokoll fört vid besök hos Polismyndigheten i Stockholms län Söderorts polismästardistrikt, den 6–7 februari 2012

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger genomförde enhetschefen Sven-Åke Jansson, tillsammans med biträdande enhetschefen Gunilla Bergerén samt föredraganden Elisabeth Sjöblom, den 6–7 februari 2012 ett oanmält besök i polisens arrestlokaler på Västberga Gårdsväg i Hägersten. Föredraganden Jens Västberg deltog den 6 februari.

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. polisen. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Opcat).

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök, genomförda av oberoende internationella och nationella organ, på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökets genomförande

Besöket inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av polismästaren Leif Jennekvist och stationsbefälet Jan Hermansson. Därefter förevisades arrestlokalerna. JO:s medarbetare genomförde en översiktlig genomgång av

omhändertagandeblad och fängselprotokoll samt förevisades arrestliggaren. Samtal fördes med personal och en intagen.

Besöket avslutades med en sammanfattande genomgång med arrestföreståndaren kommissarien Lars Eriksson.

lakttagelser m.m. under besöket

Organisation m.m.

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Arresten i Söderort har femton anhållningsceller och fem tillnyktringsceller. Lokalerna är slitna och takhöjden för låg i cellerna. Rikspolisstyrelsen har beviljat dispens för detta. Planer finns för en utbyggnad av arresten. Bemanningen utgörs av väktarutbildad personal från Securus Säkerhet. Ensamarbete förekommer inte. Det är ofta fullbelagt i arresten. Vid platsbrist kan anhållna placeras i tillnyktringsceller. Berusade personer körs i regel till tillnyktringsenhet. Dubbelbeläggning förekommer inte. Stationsbefäl finns att tillgå dygnet runt. Polishuset är beläget i ett industriområde med dålig tillgång till allmänna kommunikationer nattetid. Det förekommer att frigivna personer skjutsas till tunnelbanestation. Kvinnor som omhändertagits eller gripits förs till arresten i Söderort. Kvinnlig polispersonal finns att tillgå i de fall kvinnor tas in i arresten (det är normalt manlig personal som tjänstgör som arrestvakter).

Celler och andra utrymmen

Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) besökte Sverige 2009. I sin rapport rekommenderade CPT att användandet av väntarresten i bl.a. Söderorts polismästardistrikt tas ur bruk.

I anslutning till arrestintaget finns sex väntarresten med en yta av en kvadratmeter och försedda med väggfasta träbänkar och låsbar dörr. Enligt vad som framfördes vid besöket blir ingen inlåst i väntarresterna, utan dessa används i huvudsak som ”väntrum” i avvaktan på t.ex. provtagning eller vidare transport.

Män avvisiteras i arrestintaget. Kvinnor får ta av sig ytterplagg, skor etc. i arrestintaget medan underplagg i förekommande fall tas av i cellen av kvinnlig personal. Kläder och skor tillhandahålls.

Det finns ett läkarrum där även provtagningsutrustning för trafiknykterhetsbrott finns att tillgå. Vidare finns två förhörssrum och två rastgårdar med visst skydd mot nederbörd. Jacka och tofflor tillhandhålls för vistelse på rastgården. Rökning är tillåtet på rastgården.

Anhållningscellerna är utrustade med en väggfast säng med madrass, ett väggfast bord och en bänk. Det finns ett fönster som är försett med frostat glas. Samtliga celler är försedda med toalett utan dörr och som spoleras utifrån. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en väggfast säng med en galonklädd madrass och vattenautomat och ett fönster försett med frostat glas. I korridoren finns två toaletter och tre duschar. Cellerna gav ett slitet intryck med skador på golv och

väggar. Vidare upplevdes temperaturen i en av tillnyktringscellerna som låg och en påtaglig urinlukt kändes i en anhållningscell.

Celler och hygienutrymmen städas dagligen.

Berusade personer tillses var 15:e minut och anhållna tillses var 60:e minut. Vid behov sker tillsynen tätare. Tillsynen registreras i ett särskilt framtaget datasystem, Celltrack. Arrestvakten riktar en scanner mot celldörren på vilken ett magnetchip finns fastsatt och därigenom registreras i Celltrack att tillsyn har skett.

Under vardagar tas mat in från restaurangen i polishuset, övriga tider serveras uppvärmda färdigrätter.

Vid samtal med personal framkom att det är svårt att hinna med arbetsuppgifter som rastning, rökning och dusch och att prioriteringar därför måste göras. Inga väntetider förekommer dock gällande toalettbesök. En intagen uppgav att han inte fått någon information om rätten till utomhusvistelse och att det finns en rastgård.

Information om rättigheter och kontakt med omvärlden

I denna del antecknas inledningsvis följande. Enligt 2 § häktesförordningen (2010:2011) ska varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Vid sitt besök i Sverige 2008 uppmärksammade FN:s underkommitté mot tortyr (UN Subcommitté for the Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, SPT) att polisen inte gav information till frihetsberövade om deras rättigheter på ett systematiskt och enhetligt sätt (se www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/spt_visits.htm). Rikspolisstyrelsen uppgav i anslutning därtill att det fanns ett utkast till informationsblad men att man av olika skäl inte hade färdigställt detta. SPT rekommenderade att informationsbladet borde färdigställas så fort som möjligt och därefter distribueras till samtliga polisstationer.

I sitt svar på SPT:s rapport anförde regeringen att informationsblad, på 40 olika språk, hade färdigställts och gjorts tillgängligt för samtliga polismyndigheter i december 2008.

En kopia av informationsbladet bifogas detta protokoll.

Vid besöket framkom att informationsbladet finns tillgängligt i en pärm i arresten. Vid samtal med personal framkom emellertid att informationsbladet endast delas ut till frihetsberövade som inte talar svenska. Det framkom vidare att underrättelse om rättigheter lämnas först i samband med förhör enligt 24 kap. 8 § rättegångsbalken. Information om rättigheter såsom rätten till utomhusvistelse, rökning och

duschmöjligheter delges även muntligen i arresten. En bärbar telefon finns för samtal med försvarare.

Underrättelse till anhöriga

Anhöriga kontaktas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Det är den utredande polisen som kontaktar anhöriga. Det finns inte någon särskild rutin för dokumentation att underrättelse har skett. Det är stationsbefälet eller utredande polis som underrättar konsulat när utländska medborgare frihetsberövats (jfr 1 § lagen [1989:152] om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten). Att så har skett antecknas på aktkappan.

Hälso- och sjukvård

I samband med avvisiteringen noterar avrapporterande polisman på arrestant- eller omhändertagandebladet om det finns några synliga skador. Den frihetsberövade tillfrågas också om eventuella sjukdomar och medicinering. Stationsbefälet beslutar om läkare ska tillkallas eller om den frihetsberövade ska föras till sjukhus. En defibrillator (hjärtstartare) finns i arresten. Samtliga arrestvakter har sjukvårdsutbildning. Sjukvårdsutrustning finns att tillgå i arresten.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under besök.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande. Det är vanligt med tillbud i arresten och flera självmordsförsök förekom 2011. Vid tillbud görs en bedömning om säkerhetshöjande åtgärder ska vidtas. Man har bl.a. tagit bort toalettdörrarna i anhållningscellerna och gjort ändringar i takarmaturen. Arbetet för en ökad säkerhet är ständigt pågående och informationsutbyte sker med andra polismyndigheter. Vid tillbud sker ingen vidarekoppling till Rikspolisstyrelsen. Väntarresterna är inte tillåtna att användas som förvaringsarresten men används som ”väntrum” för frihetsberövade. Dörrarna får inte stängas vilket kan medföra en osäker arbetsmiljö för arrestpersonalen.

Jag har tagit del av protokollet. Vad som framkommit föranleder för närvarande inte några åtgärder från min sida.

Hans-Gunnar Axberger